

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Non potens restituere in foro interno, &c.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

11. Sed certe sicut illud de dubio absolute placet, sic illud de probabili displicet ex principiis intrinsicis. Ratio est, quia universaliter docet, ap. lib. 1. cap. 3. §. 3. a. in quolibet rei probabilitate semper esse confidentiam, ex quam parte sit possessio; cum igitur in articulo Antonius sit in possessione, non poterit per illam privatam auctoritatem a sua possessione perturbari: ad locum citatum, ubi de hac re fuit, & ubi dicitur, an adit pro Caramuele extrinseca aliquorum auctoritas.

CAPUT IV

Quomodo se gerat Confessarius: s. quando penitens, cum possit, non restituit, nec debita solvit.

1. Torquet id sapientissime Confessarios; Qui propterea non ratio a fidelibus reprehenduntur, quod facilius sint ad absolvendos eos, qui cum satis locupletes habeantur, ac alieno fruuntur, nec restitunt. Vtrosque scilicet doctrina, quam, ex Dicastill. in fine huius tractatus de restitutione, pro paxi Confessariorum asserere oportet, primum indicavi.

2. Quare ergo in hanc rem docet lib. 2. de rest. tract. 2. §. 10. d. 1. a. num. 6. (lege etiam Molin. tom. 3. disp. 756. de loco disp. 20. tom. 1. de inst. d. 20. sect. 97) ago claritatem gerat in tria distinguo? Primum; De eo, qui potens restituere, non restituit: Secundum; De eo, qui iustus a Confessario, ut restituit, nondum paruit. Tertium; De eo, qui cum non possit restituere in foro interno, praesumens potens in externo.

Potens restituere, non restituit.

1. Quoad primum Debitor qui sine aliqua causaratione potest commodum totum debitum restituere, & non vult restituere totum, sed tantum per partes, non potest licite a Confessario absolvi. Ita Sot. Maior, Molina, alique ab ipso Dicastill. citati. Navarrus tamen, Henricus Ang. Gabr. apud eundem, docent posse licite, quando idem Confessarius duo videt ex penitentis dispositione. Primum quod data ei hac dilatione, restituit, & non aliter. Secundum, quod creditor ex hac dilatione non inveniatur damnum aliquod: quia tunc, inquit, cum Confessarius utiliter gerat negotium creditoris, videtur eum consentire. Hanc illi, sed certe videtur consentire auctori ob avaritiam, & obstinationem debitoris; unde ipse debitor a peccato sic non excusabitur, unde absolvi nec poterit.

2. Nihilominus probabilis erit hac Navarri sententia, si praeter illas duas condiciones, addatur tertia: scilicet, quod debitor habeat ignorantiam probabilem, ex qua sit in bona fide, putans se modum satisfecisse suae obligationi neque teneri ad amplius: quia tunc Confessarius, si praevideat nihil profuturum, monendo de ipsius maiori obligatione, potest eum absolvere, ne abeat desperatus: in quo non solum creditoris, sed etiam penitentis negotium agit, imo & Dei, cuius minister est, hoc s. refert, Armilla, & Petr. Navar. Et hic quidem probat hanc ignorantiam communiter excusare debitoris, quia alius maior pars Reipublicae in statu damnationis existeret; quis enim, inquit, est, qui vel testamenti executionem, vel debiti solutionem non hoc praetextu differat.

3. Hinc autem ex eodem ibidem, num. 9. videbitur sequi, Confessarium teneri ad non monendum, sed absolvendum huiusmodi penitentem: Et quidem merito, supposita ea opinione, quia si penitens non habet impedimentum, ut absolvatur hic, & nunc, & ex monitione Confessarii non sperat aliquid melius, sed potius, ut desperatus abeat penitens, imo ut committat novum peccatum? peccabit Confessarius, monendo.

6. Non tamen puto cum Dicastill. num. 10. Ita male facturum Confessarium, qui timens de probabilitate ignorantiae talis hominis diceret: Ego non audeo te absolvere, quare alios Confessarios, non tamen bene facit, aperiendo illi omnem veritatem, quam timet ei non profuturam, sed potius ob suam culpam nocituram.

7. Quod si ipse debitor petat doceri, non videtur posse illi negari vera doctrina, nec occultari veritas, cum iam dubitet, & conscientia laesa sit: sic Dicastill. num. 11. Ego vero removeo illud (non videtur) & aio, absolute non posse negari veritatem, ut distincte dixi lib. 3. meth. Conf. cap. 4. num. 8. & 9. Sed redeo ad Dicastilli doctrinam.

8. Notant autem Auctores, praesertim Maior, Navarrus, Corduba, Navarra, hac eodem modo locum habere, si debitor sit ex delicto, si ex contractu. Dicastill. num. 12.

Quod verum est; sed ignorantia probabilis frequentius contingit in debitis ex contractu, ratio in debitis ex delicto.

9. Eodem autem modo (Dicastill. num. 13.) videtur philosophandum, si debitor velit partem debiti statim restituere, & partem differre (in quo tantum casu loquuntur auctores) si totum velit differre: quia ignorantia eodem modo potest contingere circa totum, & circa partem.

Iussus a Confessario, nondum restituit.

10. Penitenti, qui prima vice fatetur se culpabiliter non restituisse alienum, tunc tamen habere firmum propositum statim restituendi, non est neganda absolutio, Dicastill. num. 17. ex Petro Navarra, Navar. Corduba, Henr. Suar. aliisque ab ipso Dicastill. citatis. Si tamen his, aut ter, aut saepius fuerat iussus in aliis Confessionibus restituere, & tamen, cum posset, non fecit; regulariter non est absolvendus, quousque fecerit re ipsa restitutionem. Ratio prioris partis est, quia: sicut in omnibus aliis Confessariis credere potest, & debet penitenti, ita in hoc. Ratio posterioris est, quia talis homo est in periculo proximo, experientia ipsa compertum, iterum differendi restitutionem. Ideo non recte putant Anglez, & Ledesma. apud eundem Dicastill. esse probabile absolvi tunc illum posse: nam idem posset de concubinario, qui saepius iussus, non eiecit domo concubinam.

11. Dixi autem (regulariter non esse absolvendum) nam talis esse posset penitens, talesque circumstantiae possent occurrere, ut Confessarius debeat esse contentus suo proposito restituendi, etiam si antea saepe iussus omiserit restitutionem. Dicastill. num. 18. ex Navar. Valentia, Molina, Azorio.

Et Molina quidem tom. 3. d. 756. exemplum adhibet, ut si Confessarius non leviter credat, penitentem re ipsa restitutum statim, sine mora, quia non ea acrimonia fuerat illi iussa restitutio, in aliis Confessionibus. vel si aliae adsint circumstantiae ad id credendum, praesertim si injungat illi, ut non prius accedat ad Eucharistiam, quam restituat.

Non potens restituere in foro interno, &c.

12. Quoties penitens accidit cum impotentia restituendi, est absolvendus, si dicat se habere firmum propositum restituendi, etiam, saepius ante restituere culpabiliter omiserit: idque, etiam si restitutio facienda sit ex decimis, Dicastill. num. 19. ex Molina. Ratio est, quia Concilium Tridentinum, dum praecipit Confessariis, ne absolvant debitores decimarum, quousque eas solverint, intelligendum est loqui de debitoribus potentibus restituere, & qui non restituendo peccant.

peccanti vnde impotentes bene possunt absolvi, eiam si in exteriori foro habeantur excommunicati, si in conscientia excommunicationem non incurrerunt, quia iam erant impotentes, quando lata fuit excommunicatio. Verum, ut dicitur in materia de Excommunicatione, hi monendi sunt, ut in foro externo se gerant prout excommunicatis. Dicitur ibid.

13. Quod si erant potentes, quando excommunicatio lata fuit, eamque te vera incurrerunt, non possunt absolvi à peccatis extra articulum mortis, nisi absolvantur ab Excommunicatione per eum, qui per Bullam verò Cruciatam possunt absolvi, si prout cautionem, de quo latè alibi.

Hæc ex Dicitillo. Nos verò quando quidem implicitis questionum dumentis (utinam inoffensivè) iam tandem emersimus, finem imponamus, libro, æque bonâ lectionum veniâ tantisper camus.

FINIS LIBRI OCTAVI.

Laus Deo, Beatissima Virgini, ac Beato Aloysio.

LIBER NONVS.
IN DECALOGVM.

Non falsum testimonium dices.

IN ALIQUO testimonio affers contra proximum. Primum, intra te ipsum, si temere illo iudices. Secundò, coram Iudice, si falsò eundem proximum denunties, accules infames, &c. Tertiò, coram non Iudice, si de eodem perperam obloquaris, de quibus omnibus hic erit breviter disputandi locus.

CAPVT PRIMVM.

De Falso, seu temerario Iudicio.

Discrimen inter Dubitationem, Suspicionem, Opinionem, & Iudicium.

IN quatuor voces, Dubitatio, Suspicio, Opinio, & Iudicium, in hac re nostra, sic differunt: Si intellectui proponatur aliquid obiectum, circa quod debeat iudicare aliquid, de quo sufficientia indicia minus apparent, unde is hæreat, nesciatque, an affirmare potius debeat, an negare; dicitur esse dubius. Et, si quidem intellectus tunc veluti suspensus, & perplexus nullum actum eliciat, dicitur dubitare negativè. Si verò eliciat actum, quo se dicit dubitare, dubitabit adhuc negativè; sed quia additò iam est eiusmodi actus quasi reflexus, dicitur ab aliquibus dubitare positivè.

2. Quod si Intellectus, ex insufficientibus indiciis, incipiat adherere uni parti, licet imperfectè, & cum magna formidine oppositi, dicitur eiusmodi actus suspicio propriè dicta. Si verò ex iisdem insufficientibus indiciis adherent uni parti determinatè, licet cum aliqua formidine oppositi, dicitur opinio. Vnde advertis, suspensionem propriè dictam esse veluti inchoatam, & imperfectam opinionem, ab eaque distingui secundum magis, & minus.

3. Si denique firmiter intellectus uni parti adhæreat ita, ut saltem moraliter de re non dubitet, dicitur iudicium certum elicere. Dixi (saltem moraliter) id enim satis, superque est ad iudicium certum prædicere: nam ad iudicium certum speculativè, debet addi evidentia, per quam iudicet intellectus, aliter rem se habere metaphysicè non posse.

Conditiones requisita, ut Iudicium sit mortale.

4. Iam verò certum est primò, Iudicium temerarium ex se esse peccatum mortale, quia sic gravis contra iustitiam iniuria fit proximo. Neque valet dicere: Prohibet docent nonnulli modo mox explicando, cap. 4. num. 7. non esse mortale, etiam sine causa, crimen est mortale, apud se solum rem non evulgatam, certò iudicare perperam de altero, Non valet quidem, is enim, non dicit nisi verum; At in casu nostro iudicat malum grave ex insufficientibus indiciis, ex vi illorum falsum est. Et sanè graviter quis proximo iniurius esset, si crimen falsum de eo, etiam uni probarer.

5. Quatuor autem conditiones requiruntur ad contrahendum hoc mortale. Prima conditio, ut Iudicium sit plene deliberatum. Hinc, si cui, dum videt hominem egredientem ex aliena domo, representetur, cum eum forem, is non verè iudicat: sed potius ei proponitur obiectum, de quo est iudicandum: proponitur autem vel ex suggestionem demonis, vel ex quadam naturalis sagacitate Naturæ. Cùm igitur tunc ne Iudicium quidem adhuc sit, sed representatio eius, quod iudicari debet, iudicium temerarium esse non potest. Rursus usu venire non raro solet, ut intellectus ex se solum voluntatis motu deliberato, iudicet aliquid finitum, tunc, cùm potius sit actus primò primus, quam voluntarius, verè Iudicium temerarium (quod, ut ut sit mortale, debet plene voluntariè procedere) nequaquam erit.

6. Secunda conditio, ut si in re gravi, quia seu levis erit iniuria. Colligitur autem hæc gravitas ex qualitate, & professione personarum, de quibus iudicium. Vnde grave non erit, temerè certò iudicare